

UNA FAMÍLIA JUEVA A BESALÚ: AARÓ JUCEF

(APORTACIONS DOCUMENTALS)

Aaró Jucef apareix per primera vegada, a Besalú, l'any 1362 on va fer un préstec de 75 sous a Pere Asterdavall d'Argelaguer;¹ aquí va viure uns catorze anys, ja que el 1376 és instal·lat a Girona² encara que va seguir especulant amb gent de Besalú i del seu Comtat, fins l'any 1399,³ al menys, puix que després d'aquesta data ja no el trobem a la documentació de l'Arxiu Històric Notarial d'Olot, lloc d'on procedeixen aquestes notes. La seva família procedia d'Arles segons ho diu ben clarament un document de l'any 1363, com podrem veure després. A Besalú va viure, a partir de 1367, a la mateixa casa que Arnau de Guàrdia va llogar, aquell any precisament, a Belshom Caravita, altre jueu besalunenc.⁴

Aaró Jucef, d'Arles — Regina o Cínthia
Besalú, 1362.
Girona, 1376.

Abraham Aaró
Casat ja el 1368.
Vivia a Girona el 1381.

Totes les dades, menys la donació d'una casa i un setial a la sinagoga de Girona, es refereixen a préstecs i sembla ser que aquesta fou la seva única activitat pública a Besalú. Aquestes són:

El 25 de setembre de 1362, Guillem Sabater, peraire, va vendre al nostre jueu els seus drets sobre 15 lliures, de les 75 que la vídua

¹ Arxiu Històric Notarial d'Olot, Secció de Besalú, vol. 129, 1362.

² AHNO, Besalú, vol. 186, 1376.

³ Id., s/n., 1399.

⁴ Id., 151, 1367.

de Guillem Goday, sabater, li devia per raó de la dot de la seva filla Cília, casada amb el peraire, des del 9 d'octubre de 1361.⁵ L'any següent, el 30 de març, Guillem de Rovira, mercader, i Guillem de Farners, tintorer, ambdós de Banyoles, reconegueren deure a Ishaq de Tolosa i Aaró Jucef, 32 lliures i mitja, a tornar per tot el mes de maig, a Besalú, sota la condició de que si així no ho fessin pagarien el lucre corresponent al 20 %.⁶

Aaró Jucef era tan sols habitant de Besalú; ell, en realitat, com hem dit abans, era d'Arles, i amb aquest denominatiu apareix alguna vegada, com el 18 de maig de 1363 quan Arnau ça Casadavall major de dies, d'Usall, va reconèixer deure al qui anomenava *judeo Darles*, 100 sous a tornar el diumenge següent a la festa de Sant P. i Felicià propera, sense lucre, però això sí, sota la pena del terç si no els hi tornava a la data fixada.⁷ El 5 de juliol del mateix any, Berenguer de Quintanela, de Sadernes, li vengué un bou, de pell vermella, per 50 sous; el bou romandria al seu mas i ell hauria de donar-li menjar i tenir-ne cura; era una mena d'hipoteca; si per Tots Sants li tornava els sous indicats, es consideraria nul·la la venda i el bou tornaria a ser d'ell, amb tots els ets i uts. Un dels dos testimonis fou Pere de Padrigó de Juvinyà, de la parròquia besalunenca de Sant Martí de Capellada.⁸ Al setembre, el 23, cobrà de Pere Cordat, teixidor de Banyoles i de Bernat Marçot, rector d'Usall, 38 sous que li eren deguts des del 4 de maig.⁹

El primer de març de 1364, Pere de Riera, de Queixàs, li vengué —i ara torna a nomenar-se *judeo de Arulis commoranti Bisuldini*— pel preu de 40 sous, que confessa haver rebut, una somera de pèl blanquinós, que tenia al seu mas. La quantitat fixada era evidentment falsa, augmentada pel cas d'incompliment dels pactes, puix que Aaró Jucef es conformava amb la devolució de 34 sous, en dues pagues —19 una i 15 l'altra—. Tornem a trobar-nos amb una hipoteca com abans.¹⁰ Al mes següent, el dia 25, d'acord amb Ishaq Cresques i Salomó Bonjuha de Carcassona, va absoldre, conjuntament amb ells, a R. de Ferrerons, de Navata, d'una obligació de 30 sous

⁵ Id., 129, 1362. Si les persones citades, són o viuen a Besalú ja no es fa constar aquest topònim, per evitar les contínues repeticions.

⁶ AHNO, Besalú, vol. L, 1363.

⁷ Id., s/n., 1363.

⁸ Id., L, 1363.

⁹ Id., L, 1363.

¹⁰ Id., 141, 1364.

—29 de febrer de 1364— deguts a Aaró Jucef; d'altra de 45 sous —24 de febrer del mateix any— deguts ensems amb Ishaq Cresques i una tercera de 15 sous —26 de febrer també d'aquell any—, sols de Salomó Bonjuha.¹¹ És curiós que just un any després van fer els mateixos jueus una altra absolució al dit Ferrarons, per idèntiques quantitats i distribucions.

Cal notar que l'any 1364, el 9 de desembre, juntament amb en Jucef Benvenist, acarara al boticari Pere Ferrer, certa quantitat d'argent que tenia dins d'un saquet segellat. A més a més, el boticari, reconeixia que a la vegada que el saquet de l'argent li'n havia dat un altre, també segellat, que contenia:

«... quinque taceas argenti et quinque troçamania argenti et aliquantulum argenti fractum et engrunat... et ponderat totum .IIII or. Marchos et duas uncias et unum quart de predicta vobis nisi in pignore pro .XX.III. florenos quos mihi mutastis...».

Com hem dit al començament, vivia a Besalú, a la casa d'Arnau de Guàrdia, llogada el 1367 a Melshom Caravita.¹³ El seu fill Abraham s'havia ja casat el 12 de juliol de 1368, data en la qual els seus pares, Aaró i Regina, li feren donació *inter vivos*, per tal motiu, de la casa que posseïen, per franc i lliure alou, i en la que vivien al call gironí i que afrontava amb el carrer major del call, per llevant, a migdia, amb un altre carrer; al qual hi havia la porta d'entrada, a ponent amb la de Mardofay Botus i a cerç amb la d'Abraham Soppio (?) que també era d'ell puix que l'havia adquirida de Lorca, muller de Jucef Ishaq, de Barcelona, abans domiciliat a Girona i a la qual encara devia 1.000 sous. Així mateix li donaren un seient a la sinagoga de la dita ciutat, al banc de prop del tabernacle —*teua*— que té quatre llocs per seure, situat al costat del de l'hereu de Salomó Atzay i el de l'aljama; dels seus béns, demés, li donava, 100 lliures —75 en diners i 25 en documents de préstecs—; ells es varen reservar l'usdefruit de la casa i 40 lliures sobre ella, de les que podrien testar i fer la seva voluntat.¹⁴

El 20 d'agost de 1370, Aaró Jucef va rebre del metge *bacallario in fisicha*, banyolí, mestre Duran, tutor dels fills del notari de l'esmentada vila, Bernat Jofred, 6 lliures, de les 10 restants, d'un deute

¹¹ Cf. Apèndix I.

¹² Cf. Apèndix II.

¹³ AHNO, Besalú, vol. 151, 1367.

¹⁴ Cf. Apèndix III.

de 20 que el notari i la seva dona Blanca, tenien amb ell, segons document del mateix notari fet el 5 de maig de 1366. Restaren pendents quatre lliures, és a dir, 80 scus i altres cinc per les despeses retes a la cúria de Banyoles per a poder cobrar; espera que en el plaç de 15 dies rebrà els 85 sous restants, amb el qual tot quedarà cancel·lat, com així va succeir l'onze de setembre.¹⁵

Tres mesos després, el 20 de novembre, va fer definició de deutes a Pere de Comba, de Jonqueres¹⁶ i gairebé un any més tard —el 30 d'octubre de 1371— féu el mateix amb Arnau de Toralles i família de la parròquia de Toralles.¹⁷

A començament de 1372, Guillem Sabater, peraire, ja trobat abans, confessà deure-li 12 lliures i mitja, a tornar en el termini de mig any i, passat el terme, sense pagar, el 20 % de lucre.¹⁸ El 9 de febrer, com que tenia una cessió, a títol de venda —13 de novembre de 1371— de Guillem de Cros, de Ventajol, de 50 sous, que vencia el dia següent de Carnestoltes, sobre un deute de 800 sous de Pere des Cros *dellà*, esposa Alda i fill Joan, de Sant Miquel de Campmajor, devien a Guillem —16 d'octubre de 1367— va fer-los absolució dels dits 50 sous. El 13 de juliol, absolgué a Francesc Samuga, de Sant Feliu de Carbonills, de tot deute i el 29 de setembre, conjuntament amb Ishaq de Tolosa i Ferrer Bonastruc, aquest de Girona, a A. des Soler, de La Miana.¹⁹

El 1373 fou més mogut. L'onze de març, Honorat Sala, prior de Jonqueres li devia 15 lliures, a tornar per la *dominica in albis* propera, renunciant al fur del seu bisbe. El 31 del mateix mes, absolgué a Berenguer de Lerona, teixidor, de tota quantitat i el 28 de juliol a Pons de Castellnou li féu la mateixa definició. El 29 d'agost, Pere d'Anglada, de Maià, i Pere Sunyer, de Torrentmal, li devien 15 lliures, 3 sous i 6 diners, amb la condició de tornar-li per l'abril, 7 lliures i 17 sous, i la resta al cap d'un mes, amb un lucre del 20 % si no complien l'establert. El mateix dia absolgué a P. A. de Bruquers i el primer de setembre a Bernat Ornoms, d'Argelaguer.²⁰

El 5 de setembre de 1373, Aaró Jucef va presentar querella, da-

¹⁵ Cf. Apèndix IV.

¹⁶ AHNO, Besalú, vol. 163, 1370.

¹⁷ Id., 166, 1374.

¹⁸ Id., 173, 1372.

¹⁹ Id., 174a, 1372.

²⁰ Id., 174 bis, 1373.

vant de Bernat Cavaller, *miles* procurador i R. de Ferrarons, batlle, contra Bernat de Coma, de Porreres, i el seu fill Pere, així com Pere Serrat, també de Porreres i R. Joffra d'*Appulia*, que es negaven a pagar-li les quantitats que li devien. Incoat expedient, els malpagadors varen ser condemnats a lliurar-li 100 sous en el terme de 10 dies, en concepte de multa.²¹

El 16 de gener de 1374 absolgué a Bernat de Bertran *davall* de Brugués, de Maià.²² L'onze de juny, Guillem Roig li devia 55 florins d'or, a tornar en tres mesos.²³ Al dia següent absolgué a Bernat de Guixe/ / de Sant Joan les Fonts i a Arnau de Toralles, de Santa Maria de Toralles, del Bac, de tot deute i a Ramon de Terrades, de Palera, de 33 sous que encara li restaven pendentts dels 61 que li devia —22 de desembre de 1371— Bernat de Torrentmal i el de Palera i Francesc de Bellsolà, difunt, eren els fiadors; a Berenguer Ferrer, de Queixàs, de tot deute. El primer d'agost reconegué que Pere de Pidra, de Banyoles, li havia pagat 10 lliures de les 20 que encara li devia, d'un deute de 30 i que prestà als seus parents Arnau, peraire i dona Margarida, dels quals era fiador; per arrodonir l'any, el 27 de setembre cobrà de Pere Sabater d'Esponellà, 37 sous.²⁴

El 1375 fou més tranquil. El 8 de març, com que tenia una cessió de Bernat de Noster, segons document fet pel notari Bernat Moner, el 22 de maig de 1374, per 75 sous d'un deute major —del 3 de febrer de 1362— signà una àpoca al deutor Pere Astartavall, d'Argelaguer —citada abans— d'haver rebut 25 sous, dels 75 citats que vencien per Carnestoltes passades. Tres dies després reconeixia que Guillem Cabussó, teixidor, de Banyoles, li entregava per mitjà del també banyolí Arnau Strany, 50 sous de les 6 lliures pendents des del 25 de gener passat i el 25 del mateix mes, prorrogava a Ramon de Cases, de Castellfollit, per 8 dies, el cobrament dels 200 sous, encara sense liquidar, de 35 lliures i de les quals també era creditor el seu fill Abraham Aaró; va prometre fer-li absolució si pagava en el terme de 8 dies, cosa que degué fer puix que la remissió és del dia 5 d'abril següent.²⁵

²¹ Id., 169, 1373.

²² Id., 181, 1374.

²³ Id., 179, 1374.

²⁴ Id., 180, 1374.

²⁵ Id., 129, 1362 i ss.

El 29 de maig de 1376, i ja des de Girona, va absoldre a Pere de Comba, de Jonqueres, de Maià, de tot deute.²⁶

Del tres de gener de 1381 és la darrera papereta. Es refereix a la liquidació de deutes, per Abraham Aaró, que també viu a Girona, del peraire besalunenc Pere d'Argimond.²⁷

MANUEL GRAU I MONSERRAT

Universitat de Barcelona.

APÈNDIX

I

1365, 25 de abril.

Vicesima quinta die aprilis.

Aron Juceff et Issachus Cresches et Salamon Bonjuha de Carcassona judei ville Bisulduni gratis... per nos et omnes heredes et successores nostros absolvimus deffinimus et quitium liberum et immunitate facimus et appelamus vos Raymundium de Fferraronibus de Navata licet absentem et vestros et omnia bona et jura vestra videlicet ego dictus Aron Juceff de quadam obligationem Triginta solidos Barchinone de terno per vos michi facta in curia Bisulduni Nona die februarii Anno subscripto Et nos dicti Issachus Cresches et Aron Juceff de quadam obligatione .XLV. solidos per vos nobis facta in curia Bisulduni .XXIII. die februarii anno infrascripto. Et ego dictus Salamon Bonjuha de quadam obligationes Quindecim solidos per vos... michi facte in dicta curia vicesima die mensis februarii anno infrascripto... Confitemus a vobis ratione huiusmodi deffinitionis et remissionis habuisse et recepisse per manus videlicet Arnaldi de Sobra Rocha de Navata curatoris vestri et quod vobis ac nomine vestri michi tradentis Septuaginta et Septem solidos Barchinone de terno Renunciando exceptioni peccunie non numerate et per manus vestri dicti curatoris non habita et non recepte et doli... Et hoc facimus nos omnes predicti in posse scriptoris subscripti... Actum Bisuldini.

Testes Petrus de Portello et Stephanus de Portello eius fratre parrochie de Mayano.

Firmavit dictus Salamonis .VII. die Madii anno predicto p.p.

²⁶ Id., 188, 1376.

²⁷ Id., s/n., 1381.

Testes Bartolomeo Struchim... et Guillermo de Vilardello de Bisulduno.

AHNO, Besalú, vol. 138, 1364-65, fol. 92 r.v.

II

1364, 9 de diciembre.

Petrus Fferrarii apothecarius Bisulduni confiteor et recognosco vobis Aron Jucef et Juceffo Beuenist judeis Bisulduni quod tradidistis et deliberastis michi omni mee voluntate quinque taceas argenti et quinque troconaria argenti et aliquantulum argenti fractum et engrunat qui erat en un saquet sigillatum et ponderat infra totum .III^{or}. Marchos et duas uncias et unum quart que predicta vobis misi in pignore pro .xxx. florenos quos mihi mutuastis cum albarano scripto manu P. Beth.

Testes Bng. Fferrate de Bisulduni et Petrus de Monteacuto de Stella.

AHNO, Besalú, vol. 143, 1364-65.

III

1368, 12 de julio.

Aron Juceff judeus Bisulduni et uxor eius Regina vocata ebrayco Çintha gratis... per nos et omnes heredes et successores nostros presentes et futuros damus donatione pura et irrevocabile inter vivos et hereditando concedimus tempore nuptie tibi Abram Aron filio nostro tanquam benemerito presenti et tuis et quibus volueritis perpetuo sub... vinculis et retentionibus infrascriptis Totum illud hospitium quod ego dictus Aron Juceff habito et possideo pro libero et francho alodios in callo judayco Gerunde prout affrontatur ab oriente in vico majori ipsius calli et a meridie in quodam alio vico per quam habetur introytus ad dictum hospicum quod vobis damus et ad quedam alia hospitia dicti calli et ab occidente in quodam hospicio Mardofay Botus judei a circio in hospicio Abraye Sopio ? judei Gerunde Quod hospitium pertinet nunch dicto Aron titulo emptionis per me facte a Lorcha uxore Juceffi Issachi judei habitatore Barchinone olim habitatore Gerunde cum instrumento inde facto Barchinone prima dia februarii anno a nativitate domini Millesimo ccc^o septuaginta tertio / debe haber algún error pues el documento lleva fecha de 1368, anterior por tanto a esta primera compra / et clauso per Petrum Marthi auctoritate regia not. p. Barchinone. Item damus donatione... dicto filio nostro unum siti seu locum sedenti quod seu quem habeo et possideo in scolis judaycis

calli Gerunde scilicet in bancho qui est prope tabernaculum vocatum teua et est quatuor sitiorum sedentes in eodem loco tenent faciem versus meridiem. Et est inter sitium heredis Salamonis Atzay el sitium quod est aljama dicti calli. Item damus tibi dicto filio nostro donatione... de bonis nostris centum libras monete Barchimone de terno de quibus debemus facere vobis debitum septuaginta quinque libras et facere sive dare vobis locum et cessionem in viginti quinque libras in debitum que michi debentur cum instrumentis seu obligationibus. Quam donationem et hereditamentum de predictis omnis et singulis facimus vobis dicto filio nostro et vestris perpetuo... utilius... vestrorum bonum et sanum intellectum... ad omnis vestras voluntates faciendas. Salvo... a nobis expresse retento quam nos ambos insimul habeamus de tota vita nostra usum fructus habitationis in dicto hospicio si in dictu hospicio nos habitare voluerimus... Et salvis... michi dicto Aron expresse retentis quadraginta libras bar. quas michi retineo supra dicto hospicio de quibus in vita et in morte possim testare et meas facere voluntates. Et salvo quem stantibus et habitantibus nos in dicto hospicio vos nolueritis nobiscum cohabitare in dicto hospicio illo casu haberamus vobis conducere aliud hospicium optimum et sufficientem. Et salvo... quod ego dictus Aron Juceffi haberam. solvere dicte Lorche uxorii dicti Juceffi Issachi de bonis meis Mille solidos monete bar. de terno que restant ad soluendum per me ex pretio hospitiu quibus feci dicte Lorcha debitum in quo debito tu dictus filius meus es principaliter fideiussore obligatus et hoc sine dampnis... Et sit retentionibus predictis michi et vobis dicto filio meo semper salvis. Constituimus nos predicta que vobis damus... inde corporalem apprehenderit possessionem quam vestra propria auctoritate quacumque volueritis possitis apprehendere...: promittentes vobis dicto filio nostro et sponte jurantes per Deum et decem precepta legis que Deus dedit Moysi in Monte Sinay a nobis corporalem tacta predictam donationem et hereditamentum et omnia alia et singula supradicta rata... et firma semper habere tenere et servare attendere et complire et nullatenus contrafacere... ratione ingratitudinis vel alique jure... Renuntiamus scienter super hiis juri quo donationes tuam ingratitudinis revocantur et omni alii juri contra hoc vigenti Et ut predicta majori gaudeant firmitate confitemur nos dicti conjugues Recepisse a tibi dicto filio nostro in presentia notarii et testes subscriptorum quinyam super quatuor alnis terre more solito ebreorum Renunciantes scienter super hiis alii juri vocato abreyce semita et omni quicumque juri ebrayco et latino usui... et consuetudini quibus contra predicta vel aliquod predictorum de jure vel de facto directe vel indirecte...

Actum est hoc Bisulduni .XII. die julii anno M^o CCC^o LX° VIII°.
Testes G. Palomerii et R. Ginerii sabaterii Bisulduni.

IV

1370, 20 de agosto.

Aaron Juceffi judeus ville Bisulduni confiteor et in veritate recognosco vabis venerabili et discreto Magistro Durandi bacallario in fisicha tutori infantum pupillorum filiorum Bn. Jofredi not. Balneolis quod solvistis michi egoque a vobis habui et recepi sex libras monete Barchinone de terno ex illis Decem libras restantibus ex illis viginti libras quas mi dictus Bernardus et domina Blanca eius uxor mi debere recognoverunt cum instrumento in posse dicti Bni. Joffer facto .v. madii anno anatiuitate domini M^o.CCC^o.LX° sexto... de predictis sex libras bar. dictorum pupillorum absolvo salvo jure meo in .LXXX. solidos restantibus ex predictis viginti libras et quinque solidos pro missionibus per me factis pro predictis petendis et in requisitione facta curie de Balneolis. Et etiam promito vobis quod si vos aut dicti pupilli persolverit hinc ad .xv. dies proxime sequentes dictos .LXXXV. solidos restituam vobis praedictum instrumentum...

Testes G. de Casellis de Seriniano et R^o Reg de Bisulduni.

AHNO, Besalú, vol. 165, 1370.

V

1370, 11 de septiembre.

Aaron Juceff judeus ville Bisulduni confiteor vobis Magistro Durandi medico in fisicha ville Balneolis tutori... quod soluistis michi egoque a vobis habui et recepi per manus Berenguerii de Armadanibus... nomine vestro solventis omnis illas Quatuor libras Quinque solidos bar... restantes ad solvendum... Renunciante exceptionibus... omnia bona dictorum pupillorum absolvo et finem et pactum firmissimum dictis pupillis de ulterios non petendo... Actum Bisulduni.

Testes Arnaldus de Pirario et Berengarius Romanini not. Bisulduni.

AHNO, Besalú, vol. 165, 1370.